

**Prof. ZEKİ MESUD ALSAN'IN, MÜLKIYE'NİN 110 UNCU
KURULUŞ YILDÖNÜMÜNDE, YAŞLI MÜLKIYELİ
OLARAK KONUŞMASI**

Sayın misafirlerimiz, aziz mülkiyeliler, sevgili ve değerli gençler,

Mülkiyenin güzel geleneklerindeki biri de kuruluş yıl dönümlerini kutlama töreninde üç nesle mensup mülkiye temsilcilerini bir araya getirip konuşturmasıdır. Bu günki Mülkiyenin temsilcisi değerli dekanımız, size müessesemizin hali hazır durumu hakkında sevindirici bilgiler sundu. Ondan sonra konuşan yaşlı mülkiyeli şimdi hatıralarına ve hafızasına dayanarak Mülkiyenin geçmişteki hayatına değinecek böylece onun gelişmesi konusunda bir mukayese yapmak imkânını sağlayarak millet hayatındaki rolünün seyirini ve önemini belirtmeye çalışacak. Mülkiyenin genç kuşak temsilcisi de gençlerin yaratacağı, ve sahip çıkacağı istikbale ait düşüncelerini, ümitlerini isteklerini dile getirecek.

Bu suretle Mülkiyenin geçmişi, hali ve geleceği yıl dönümlerinde aynı sevinç ve ümitle kucaklaşarak müessesemizin gelişme yoluna yeni işaret taşları dikeceklerdir. Müesseselerin hamle ve ilerleme güçleri işte bu buluşmalar, konuşmalar ve anılardan daima faydalanır.

Ben, bu kez de yaşlı mülkiyeli sıfatıyla konuşmaya dâvet edilmiş bulunuyorum. Müessesemizin bir birini izleyen kıymetli dekanları ve temsil ettikleri Mülkiye camiası büyük vefakârlık göstererek bu dâveti sık sık tekrarlamışlardır. Mülkiyenin 110 yıllık hayatının yarım asırdan fazla bir kesiminin kaderine, öğrenci, profesör ve Müdür olarak iştirak etmiş bulunmamın bu dâvetlerde, yaşım dışında da başlıca bir amil olduğunu sanıyorum, kendilerine şükranlarımı sunarım.

«Mekteb-i Mülkiye-i Şahâne» ye istibdad devri denilen, padişahlığın mutlak iradesinin hâkim olduğu devrenin son yılında girdim. Şahane tavsifine rağmen Mülkiye mektebi o zaman hem mad-

dî hem manevî varlığı bakımından pek fakir ve zayıf bir ilim ocağı halindeydi. İstanbul'da Sultan Mahmut Türbesinin arkasında köhne bir binaya sığınmıştı. Geniş odalarda sıralardan ve hoca kürsüsünden başka hiç bir öğretim aracı görülüyordu. Her yıl müsabaka ile kırk öğrenci alındığı için, padişahın iradesiyle giren bir kaç öğrenci ile beraber üç sınıfın öğrenci sayısı 125 i geçmezdi. Şube ayırımı yoktu. Hocalarımızın çoğu devletin yüksek memuriyetlerinde bulunan kişilerdi. İçlerinde öğretim kabiliyeti ve içinde yaşadığımız rejime bağlılık dereceleri dolayısıyla sevdiklerimiz ve sevmediklerimiz vardı. Ders kitaplarından veya dereceleri dolayısıyla sevdiklerimiz ve sevmediklerimiz vardı. Ders kitaplarından veya basılmış notlarından mahrumduk. Hocalarımızın vakit bulup da Fransızca kitaplardan tercüme edebildikleri bilgileri talebeye dikte ettirirlerdi.

İstanbulun o tarihte içinde yaşadığı hafiye ve ihbar korkularıyla dolu ağır hava Mülkiyede de tesirini gösteriyordu. Mülkiye yatılı olmadığı için talebe ders saatları dışındaki vaktini çoğunlukla oturdukları bekâr hanlarında ve civardaki kahvehanelerde geçirirlerdi. Bu hanların ve kahvehanelerin bulunduğu Çenberlitaş dolaylarında Tavukpazarı denilen semte talebe, «Quartier Latin» adını takmıştı. Tabii İstanbulun kartiye lâten'i, Paris'in Quartier - Latin'in karikatüründen başka bir şey değildi. Benzerlik yalnız bir noktada vardı. İstanbul kartiye lâtenini işgal eden gençler Paris Quartier Latin'inde toplanan gençler kadar hürriyete susamış, memlekete hizmet aşkıyla dolu gençlerdi. Yurttan kütüphaneden, eğlenceden mahrumdular. Başlıca zevkleri bir birlerinden emin gruplar halinde toplandıkları zaman Osmanlı devletinin kaderi ve geleceği hakkında içte ve dışta basılan ve sansürce yasaklanan ve «memnu evrak» adıyla anılan broşür, gazete ve dergileri okumak bunlar üzerinde münakaşalara girişmekti. Çünkü gençler de artık istibdat devrinin sonuna yaklaşmakta olduğunu iyice sezmişlerdi. Bekliyorlardı...

Bekleyiş uzun sümedi. 1908 imtihanları henüz bitmişti ki 24 Temmuzda, o zamanki deyimiyile hürriyet ilân edildi. Aslında bu 1876 Anayasasıyla kurulmuş bulunan Meşrutiyet rejiminin tekrar yürürlüğe geçirilmesinin ilânıydı. Bütün İstanbul bu ilânı «yaşasın hürriyet» nidalarıyla karşıladı. İstanbul halkı, ihtiyarı, genci, kadını, erkeği, müslümanı, hıristiyanıyla bir nevi hürriyet sarhoşluğuna tutuldu.. Mitingler, mitingleri izledi. Her isteyen bir sandalyaya çıkararak sokakları, meydanları dolduran halka hürriyet konusunda nutuklar çekiyordu. Bu hal günlerce devam etti. Hürriyet yerden mantar biter gibi bir çok gazetelerin çıkmasına, bir çok parti-

lerin kurulmasına, bir çok millî ve mezhebî yükselme derneklerinin teşkiline yol açtı. Çeşitli çıkar gruplarının hepsi de hürriyete sarılmışlardı. Ancak bunların hürriyetten bekledikleri, umdukları şey aynı değildi. Kullanılacak vasıtada birlik... fakat erişilecek hedefte ayrılık vardı. Azınlıkların kurdukları yükselme dernekleri aslında ayrılmaya hazırlayıcı dernekler mahiyetini taşıyorlardı. Bir Osmanlı mebusu, Mebuslar Meclisinde kendisinin Osmanlı Bankası kadar Osmanlı olduğunu söyleyerek bu hakikatı açıklamakta sakınca görmüyordu...

Hürriyet, tabiatıyla Mülkiye idaresiyle talebe üzerinde de etki yapmaktan geri kalmadı. İstibdad rejiminin adamı sayılan Müdür istifa edip çekildi. Müsabakayla talebe alınması hürriyete aykırı görülerek, mektep kapıları müracaat eden bütün idadî (lise) mezunlarına açıldı. Öğrenciler beğenmedikleri derslerle bunların hocalarını boykot ettiler. Zaten memur olan bu hocalar işareti anlayarak kendiliklerinden çekildiler. Ders programları ıslah edildi. Medrese artığı mahiyetindeki dersler kaldırıldı.

Hürriyetin bal ayı uzun sürmedi. Türüü çıkar grupları bunu kötü kullanmaya başladılar. İsparatorluğun tasfiyesini isteyenler, iktidar mevkilerine sahip çıkmak hırslarını taşıyanlar, eski rejime dönmekte menfaat görenler yeni düzene karşı cephe birliği kurdular. Avrupanın emperyalist ve kapitülasyonlara bağı devletleri de Avusturya - Macaristan'ın Bosna Hersek'i ilhaki gibi bir takım olup bittiler ile memlekete ve hürriyet rejiminin prestijine yeni darbeler indirdiler.

İkinci Meşrutiyetin ilânını sağılayan İttihat ve Terakki Partisi politikacılarının aslında devlete yeni bir yön verecek bir idare ve düzen felsefesi de yoktu. Başlangıçta bazı eski devlet adamlarının tecrübelerinden faydalanmak istediler. Fakat padişah iradesiyle iş görmeye alışık olan bu eski rejim adamları da kendilerinden beklenen başarıyı gösteremediler.

İdareciler ve idare edilenler nereye doğru aktığı belli olmayan bir akıntıya kapılmışlar ve memleketin korkunç bir anarşiye doğru sürüklenmesini önleyecek tedbirlerin alınmasında bilerek veya bilmeyerek ihmal göstermişlerdir.

Yüksek tahsil gençliği, özellikle Mülkiye öğrencileri bu durumu endişeyle izlemekteydiler. Parti ve politika münakaşalarının iki muhalif kutbunda yer alan İkdam gazetesi Başyazarı Ali Kemal ile Tanin gazetesi Başyazarı Hüseyin Cahit kıyasıya bir kalem mücadelesine girişmişlerdi. Mülkiye öğrencileri bu iki mülkiyeliyi barıştır-

mak ve böylece siyasî havayı bir dereceye kadar huzura kavuşturmak teşebbüsüne giriştiler. Kendilerini okulda tertiplenen çaya dâvet ettik. Çaylar içildi. Nutuklar söylendi. Müdürümüz sağında ve solunda oturan bu Başyazarların ellerinden tutarak onlara el sıkıştırdı. Tokalaştılar, alkışlandılar. Bir kaç gün İkdam ve Tanin'de nisbî bir sükûn... Biraz sonra da, bir yanardağın tekrar patlayıp lâvlar fışkırması gibi bu iki gazetede zehir zenberek baş yazılar yeniden çıkmaya başladı.

Gençliği üzen bu mücadele, yarattığı anarşi ortamında geniş ve açık bir irtica propagandasına fırsatlar hazırlıyordu. Derviş Vahdetî'nun şeriatçı partisi propagandasını, tesirini, bazı askerî birlikleri kendi emeline âlet edecek derecede yoğunlaştırmıştı. İşte bu gidişle, hürriyetin ilânından dokuz ay sonra 31 Mart vakası denilen kanlı bir isyan faciasıyla karşılaştık. İstanbul günlerce bir hükümet otoritesinden yoksun olarak korkulu saatler yaşadı.

31 Mart faciası gene kanlı bir şekilde tasfiye edildikten sonra İttihat ve Terakki hükümeti kolay bir idare şekli olan sıkı yönetime baş vurmak yolunu tuttu. Fakat bununla da ne dış ne de iç gâileleri önleyebildi. Osmanlı İmparatorluğunun çeşitli uzuvlarını birleştiren bağlar çözülmeye başlamıştı. İtalyan ve Balkan harpleri büyük memleket kayıplarına yol açtı. Ve nihayet siyasî dengesi bozulan Avrupada patlak veren Birinci Cihan Harbine katılmak kazasına uğramamız İmparatorluğu sonu bilinmeyen bir maceraya karışmak zorunda bıraktı.

Mülkiye bu harpler devrinde hayatının en acı günlerini yaşadı. Bir aralık, lüzumsuz diye kapatıldı. Fakat az sonra bu hatayı işleyenler tarafından lüzumu takdir edilerek yeniden açıldı. Mülkiye, Atatürk devrinin başlangıcına kadar her türlü mahrumiyet ve zorluk içinde âdeta bir göçebe hayatı yaşayarak, fakat azminden ve ümidinden bir şey kaybetmiyerek vazifesine devam etti.

Atatürk devrinin başlamasıyla Mülkiyenin de yıldızı parladı. Atatürk Mülkiyeye hususî bir ilgi göstererek ona gerçek fonksiyonunu belirten adını verdi. Siyasal Bilgiler Okulu..

Böylece Tanzimat devrinin ıslahat teşebbüslerinden biri olarak açılan Mülkiye ve daha sonraki yüksek Mülkiye-i Şahane her yaşayan varlık gibi, inişli, çıkışlı bir hayat yolu izledikten sonra Siyasal Bilgiler Okulu, Siyasal Bilgiler Fakültesi adlarını aldığı devir içinde bugünkü maddî, manevî muhteşem varlığına kavuştu.

Bu noktaya geldikten sonra Mülkiye tarihinin içinde yaşadığımız buhranlı devrelere ait hatıralarımın nakline de son vermek

gerekiyor. Esasen Mülkiye tarihi ve mülkiyelilerin hatıraları arkadaşımız Ali Çankaya'nın, hayatının en verimli dört beş senesini Mülkiyeye âdeta vakfederek hazırladığı, Mülkiyenin şerefine lâayık Büyük Mülkiye Şeref Kitabında bütün ayrıntılarıyla tespit edilmiş bulunmaktadır. Arkadaşımız gelecek yıllarda konuşacak yaşlı mülkiyelilere zengin bir malzeme hazırlamak suretiyle onlara da yardımcı olmaktadır. Bu vesileyle kendisine yalnız yaşlı mülkiyeliler değil bütün mülkiyeliler adına teşekkür ederim.

Yaşlı mülkiyelinin hatıralarını anlattıktan sonra genç öğrencilerin vazifeleriyle ilgili bazı temenni ve tavsiyelerde bulunarak konuşmasını bitirmesi âdet olmuştur.

İki yıl önceki konuşmamı ben de bu adete uyarak bitirmiştım. Törenin sonunda bir mülkiyeli öğrenci yanıma gelerek, «Hocam, sizler hep gençlerin vazifelerinden bahsedersiniz, biraz da haklarına değinseniz!» diye haklı bir uyarmada bulundu. Düşündüm, vazifeyle hak ikiz kardeşler olduklarına göre, vazifenin bahis konusu edildiği yerde bir de hak vardır. Kaldı ki gençliğin hakkı konusu, bu gün dünyanın demokrasi ve hürriyet rejimi içinde yaşayan bütün milletlerinin, çözülmesi gereken büyük problemler gündeminin başında bulunmaktadır.

Çünkü problem her millet için hayatî ehemmiyeti haiz bir istikbâl dâvasıdır. Millet hayatında gelişme ve ilerleme ihtiyacına hiç bir zaman sınır çekilemeyeceği için bu ihtiyacı karşılayacak müesseseler de hiç bir zaman fonksiyonlarını bitirmiş ve tam kemale erişmiş sayılamazlar. Bu itibarla bu günkü muhteşem Mülkiye de bütün her derecedeki diğer tahsil müesseseleri gibi bir gençlik ve gençliğin hakkı dâvasıyla karşı karşıya bulunmaktadır. İçinde yaşadığımız hayat devresi artık feza çağı deyimiyle adlandırılıyor. Teknolojinin akıllara hayret veren ilerleyişi bütün dünyada gerek maddî gerek manevî alanlarda temel değişikliklere yol açmakta ve yarının yöneticileri gençlere, vazifeler hazırlamaktadır.

Atatürk, Cumhuriyeti Türk gençliğine emanet etti. Yeni Anayasamızın ön gördüğü hukuk devleti, sosyal adalet devleti ilkelerini gerçekleştirmek vazifesi gençlere düşmektedir. Yakın bir gelecekte bu kadar ağır vazifeler karşısında bulunacak gençlere onları gereği gibi yerine getirecek imkân ve kudretin sağlanmasını istemek gençlik için bir hak, hem de çok mühim bir hak teşkil eder. Bu hakkın karşılığı olan vazife, yani gençliğe muhtaç olduğu imkân ve kudretin sağlanması vazifesi de bu günün siyasal, sosyal ve ekonomik bakımlardan cemiyat hayatına ve düzenine hakim durumda bulunan yaşlı nesle düşer.

Dâvanın esası gençliğin temsil ettiği «gelişme hakkı» ile iktidardaki neslin temsil ettiği «kazanılmış hak»kın aynı gaye uğrunda karşılıklı sevgi ve saygı içinde bir işbirliği yapmalarına dayanır. Hayat zorluklarının çoğalması nedeniyle vatandaşlar arasındaki çeşitli çıkarlar mücadelesinin şiddetlendiği memleketlerde gelişme hakkıyla kazanılmış hak münasebetlerini tanzim etmek pek kolay olmaz. Millî yükseliş uğrunda işbirliği, karşılıklı müsamaha ve fedakârlık ister. Bu alanda ilk müspet adımı atmak ve harekete geçmek yaşlı neslin vazifesidir.

Gençliğin hakkı dâvasını, her cephesiyle ayrıntılı olarak bu konuşmamda incelemeye imkân ve zaman yoktur. Yalnız, yüksek tahsil gençliğinin mensup olduğu cemiyette ve öğrencisi bulunduğu üniversitede kendisine sağlanmasını istediği iki çeşit hakka kısaca temas etmek istiyorum. Bu haklardan biri gençliğin manevî varlığının, yani hayat felsefesinin gelişmesi ve tekâmülü konusunda kendisine yardım edilmesi ve yol gösterilmesidir. Çeşitli ideolojilerin başı boş çarpışmakta olduğu bir dönemde gençliği hayat ve meslek gayelerinde vuzuha kavuşturmak gerekir. Üniversite, maddî manevî değerlerle teçhiz edilmiş olarak cemiyetin yarınki kurmay heyetini yetiştirmek sorumlunu taşımaktadır. Genç öğrenciye bu günkü ve yarınki hayatında, hangi ilkeler istikametinde yürümesi gerektiği eğitim, öğretim ve idare vazifelerini yüklenmiş olanlar tarafından, ard düşünceye kapılmadan ilim gerçekliği çerçevesinde açıklanmalı ve öğretilmelidir. Atatürk devrimi ilkelerinin donmuş ve muhtevalarını kaybetmiş birer kalıp halinde gençliğe sunulması yeterli değildir. Atatürk'ün izindeyiz diyenlerin bu iddialarını, hareketleri ve faaliyetleriyle ispat etmeleri zorunluğu vardır. Yüksek tahsil genci bunu istemekte haklıdır.

Gençliğin, iş başındaki nesilden istediği diğer bir hak da, cemiyet hayatının verimli ve faydalı bir uzvu olabilmesi için mesleğinde gelişmesini, ilerlemesini sağlayacak bir ortamın kendisine hazırlanması hususudur. Yüksek tahsilin gayesi yalnız bir yüksek tahsil diploması elde etmek değildir. Her genç yüksek tahsilini, kendi kabiliyet ve istidadına göre serbestçe seçebileceği tahsil ve meslek dalında yapmak ister. Bu onun en tabiî hakkıdır. Aslında ancak bu şekilde yapılan yüksek tahsil meslekî bakımdan gerçek bir değer irade eder. Millet hayatının huzur içinde gelişmesi, kalkınması ilim ve teknik kudretinin dengeli bir iş bölümü ortamında faaliyete geçmeleriyle gerçekleşebilir. Adil ve rasyonel bir iş bölümü ve gene âdil ve rasyonel bir iş değerlendirilmesi, yetişen ve ye-

tişmekte olan meslekî kudret ve ihtisasların yabancı ülkelere göç etmesini de önler.

Gençliğin hakkına bu kadarcık temas ettikten sonra, ben de yaşlılık hakkıma dayanarak ona vazife çağırısında bulunabilirim.

Mülkiye irfan, ülkü ve hizmet ocağıdır. Öğrencisinin en belirli vasfı vatana hizmet aşkını taşımasıdır. Benim, Mülkiye öğrencileri için bütün temennim, onların gerek tahsil çağında gerekse meslek hayatlarında zorluklar ve engellerle karşılaşsalar bile, bir Atatürk genci ve bir mülkiyeli olduklarını unutmayarak vazifelerini yılmadan yapmalarıdır.

Yaşasın Türk Milleti, yaşasın 110 yaşındaki genç Mülkiye!